Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri
üzrə prorektorv.i.e:

_______ dos. Zaur Məmmədov
"12" fevral 2026-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 6004003–Dövlət və bələdiyyə idarəetməsi
Fakultə: "İqtisadiyyat və idarəetmə"
Kafedra: "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə"
1.Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: "İnsan inkişafının əsasları"
I.Fənn haqqında məlumat:
Kodu:İPF-B10
Tədris ili: II (2025/2026). Semestr: IV
Tədris yükü cəmi: 45saat - (30 s. mühazirə 15 s. məşğələ)
Təhsilalma forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit:4kredit
Saat:
II.Müəllim haqqında məlumat:
Adı, soyadı, elmidərəcəsi: *Şahanə Babazadə Əlibayram qızı, baş müəllim*
Kafedranın ünvanı:Lənkəran şəhəri, Füzuli küç., 170-a
Məsləhət saatı: I gün: saat 14^{00}-16^{00}
E-mail ünvanı: *shahanababazade@gmail.com*
III.Tövsiyə olunan dərsliklərvədərsvəsaitləri:
Əsas
- BMT-nin İnkişaf Proqramı " Insan İnkişafı " tədris vəsaiti, Bakı, 2015
- Ələkbərov U. İnsan inkişafının əsasları. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, 2016
- Ələkbərov U. Davamlı insan inkişafının əsasları. Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti, Bakı,2007
- Ələkbərov U. Davamlı insan inkişafı. Ali məktəblər üçün proqram və kursun qısa məzmunu, Bakı, 2006
- Суслова Т.И. Основы человеческого развития. Учебное пособие. Томск ТУСУР, 2018

Əlavə
- Schultz Th.W. Investment in human capital: the role of education and research, N.Y., 1971, www.schiultz.com
- Кембелл Р., Макконнел, Стенли Л. Брю. Экономикс, том 1, Баку: Азербайджан

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda digər fənninin tədris olunması zəruri deyil.**V. Korekvizitlər:** Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda digər fənninin tədris olunması zəruri deyil.

VI.Fənnin təsviri və məqsədi:Fənn insan inkişafının əsas istiqamətlərini və prinsiplərini, geniş bazası olan çoxşaxəli bir konsepsiya kimi inkişafın müxtəlif aspektlərini, o cümlədən düzgün idarəçiliyi, demokratiyanı, səhiyyəni, təhsili, insan hüquqlarını, gender və bərabərsizlik məsələlərini, hər bir inkişaf problemini, o cümlədən iqtisadi artım, sosial sərmayələr, insanların səlahiyyətlənməsi, baza ehtiyaclarının və sosial müdafiənin təmin edilməsi, siyasi və mədəni azadlıqlar, ətraf mühitin qorunması və ictimai həyatın digər aspektlərini əhatə etməklə,fənnin əsas məqsədi qeyd edilən istiqamətlərin təhlilinə qədər bir çox mövzular üzrə təməl biliklərin verilməsini nəzərdə tutmuşdur.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yəni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam aça bilir;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX. Davranış qaydalarının pozulması: *Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görüləcəkdir.*

X. Təqvim planı: *Mühazirə30saat,seminar 15 saat*

N	Keçirilənmühazirəmövzularınınməzmunu	Seminar	
		Saat	Tarix
1	2	3	4
1.	**Mövzu 1. İnsan inkisafı konsepsiyasının əsaslari** ***Plan:*** 1. İnsan inkişafı haqqında ümumi məlumatlar 2. İnsan inkişafı konsepsiyası və onun əsas prinsipləri 3. İnsan inkişafı konsepsiyasının mənbələri 4. İnsan inkişafı nəzəriyyəsinin formalaşması	4	2
2.	**Mövzu 2. İnsan kapitali və onun nəzəri əsasları** ***Plan:*** 1. İnsan kapitalının nəzəri əsasları 2.İnsan kapitalının izah edilməsinə yanaşmalar 3.İnsan kapitalının müasir və kompleks təsviri	4	2
3.	**Mövzu 3.İnsan inkişafının ölçülməsi meyarları** ***Plan:*** 1.İnsan İnkişafı indeksinin iqtisadi mahiyyəti 2. İnsan inkişafı indeksinin ölçülməsi 3. İnsan inkişafina dair əlavə indekslər	2	2
4.	**Mövzu 4. İnsan inkişafı indeksi konsepsiyasına görə ölkələrin inkisaf səviyyələri** ***Plan:*** 1. İnsan inkisafı indeksi konsepsiyasinin yaranmasi 2. İnsan inkisafı indeksinə görə ölkələrin reytinqi	2	
5.	**Mövzu 5. Davamlı insan inkişafi konsepsyası** ***Plan:*** 1. Davamlı inkişafı səciyyələndirən amillər 2. Davamli inkişaf haqqinda umumi anlayış 3. Davamlı insan İnkişafı 4. Davamlı inkişafın indikatorları 5. Davamlı insan inkişafının qiymətləndirilməsi	4	2
6.	**Mövzu 6.İnsan inkişafının idarə edilməsi məsələləri** ***Plan:*** 1. İqtisadi inkişafın əsas mənbəyi 2. Əmək ehtiyatlarının keyfiyyətnin yüksəldilməsi insan inkişafının idarə edilməsinin əsas istiqaməti kimi	4	

	3. İnsan resurslarının idarə edilməsinin formalaşması prosesləri 4. İnsan resurslarının idarə edilməısində aktiv dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri 5. İnsan inkişafının idarə edilməsində investisiyaların rolu		
7.	**Mövzu 7. İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsinin iqtisadi artıma təsiri** ***Plan:*** 1. İnsan potensialının iqtisadi fəaliyyətdə rolu 2. Insan kapitalı ilə iqtisadi artımın qarşılıqlı əlaqəsi 3.İnsan kapitalına yönəldilən investisiyaların iqtisadi artıma təsiri 4.Insan kapitalına investisiyaların əsas istiqamətləri və məqsədləri	2	2
8	**Mövzu 8. İnsan kapitalının səviyyəsinə təhsilin təsiri və insan kapitalının maliyyələşdirilməsi** ***Plan:*** 1.İnsan kapitalı və təhsilin qarşılıqlı əlaqəsi 2.Azərbaycanda insan kapitalının formalaşmasında təhsilin yeri və xüsusiyyətləri 3.Almaniya və Fransada təhsilin idarə edilməsi istiqamətləri 4.İnsan kapitalının inkişafının maliyyələşdirilməsi məsələləri	2	
9.	**Mövzu 9. Ölkədə insan kapitalının səviyyəsinə elm və səhiyyə sferasının təsiri** ***Plan:*** 1. Ölkədə insan kapitalının səviyyəsinə elm sferasının təsiri 2. Ölkədə insan kapitalının səviyyəsinə səhiyyə sferasının təsiri	2	2
10.	**Mövzu 10. İnsan inkişafı və təbii ətraf mühit** ***Plan:*** 1. İnsan inkişafının təbii ətraf mühitdən asıllığı 2. Ətraf mühitin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi	2	2
11	**Mövzu 11. İnsan inkişafına mane olan amillər** ***Plan:*** 1. Davamlı insan inkişafı baxımından yoxsulluq problemləri 2. Yoxsulluğun qiyməyləndirilməsi 3. Yoxsulluğun ölkələrdə dəyərləndirilməsi	2	1
	Cəmi:	**30**	**15**

XI. Fənn üzrə tələblər:bu fənni bitirən tələbələr sonda nsan inkisafi konsepsiyası, İnsan kapitali, insan inkişafının ölçülməsi meyarları, davamlı insan inkişafi konsepsyası, insan inkişafının idarə edilməsi, İnsan kapitalının səviyyəsinə təhsilin. elmin və səhiyyənin təsirivə s. barədə nəzəri və praktiki bilik və bacarıqlara yiyələnməlidir.

XII. Tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminarlar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar və müzakirələr, debatlar;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- layihələr;
- problemlərə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- rol oyunları və s.

XIII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

1. İnsan inkişafını səciyyələndirən və bu istiqamətdə baş verən prosesləri təhlil etmək, onların planlaşdırılması və idarə edilməsini qiymətləndirmək, cari fəaliyyətini yüksəltmək üçün xüsusi göstərici-indikatorlardan istifadə
2. İnsan inkişafının əsas göstəricilərinin ətraflı öyrənilməsi, sosial- iqtisadi artımın meyarların qiymətləndirilməsi
3. Təhsil amillərinin, müasir inkişafın təhlili və əmək bazarının tələbatı nəticəsində planlaşdırılması və idarə edilməsinin qiymətləndirməsi
4. Sağlamlıq insan inkişafının əsas amili kimi, ömür müddətinin və sosial dəstəyin artırılması problemlərinin əhatəli təhlili
5. İqtisadi göstəricilərin aydınlaşdırılması, gəlir bərabərsizliyinin qiymətləndirilməsi, onun dinamikasının müəyyən edilməsi, digər ölkələrlə müqayisəli təhlilin aparılması və bu əsasda bərabərsizliyin azaldılmasına yönəlməsi
6. Baş verən prosesləri instrumental aspektdə qiymətləndirmək, onlara retrospektiv təhlil vermək və gələcəyə baxış etməyə cəhd etmək məsələləri

XIV.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi____________________

XV: Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları

1. İnsan inkişafı haqqında umumi məlumatlar
2. İnsan inkişafı konsepsiyası və onun əsas prinsipləri
3. İnsan inkişafı konsepsiyasının mənbələri
4. İnsan inkişafı nəzəriyyəsinin formalaşması
5. İnsan kapitalının nəzəri əsasları
6. İnsan kapitalının izah edilməsinə yanaşmalar
7. İnsan kapitalının müasir və kompleks təsviri
8. İnsan İnkişafı indeksinin iqtisadi mahiyyəti
9. İnsan inkişafı indeksinin ölçülməsi
10. İnsan inkişafina dair əlavə indekslər

II Kollokvium sualları

1. Davamlı insan İnkişafı
2. Davamlı inkişafın indikatorları
3. Davamlı insan inkişafının qiymətləndirilməsi
4. İqtisadi inkişafın əsas mənbəyi
5. Əmək ehtiyatlarının keyfiyyətnin yüksəldilməsi insan inkişafının idarə edilməsinin əsas istiqaməti kimi
6. İnsan resurslarının idarə edilməsinin formalaşması prosesləri
7. İnsan potensialının iqtisadi fəaliyyətdə rolu
8. İnsan kapitalı ilə iqtisadi artımın qarşılıqlı əlaqəsi
9. İnsan kapitalına yönəldilən investisiyaların iqtisadi artıma təsiri
10. İnsan kapitalı və təhsilin qarşılıqlı əlaqəsi

XVI. İmtahan sualları:

1. 1.İnsan inkişafı haqqında umumi məlumatlar
2. İnsan inkişafı konsepsiyası və onun əsas prinsipləri
3. İnsan inkişafı konsepsiyasının mənbələri
4. İnsan inkişafı nəzəriyyəsinin formalaşması
5. İnsan kapitalının nəzəri əsasları
6. İnsan kapitalının izah edilməsinə yanaşmalar

7. İnsan kapitalının müasir və kompleks təsviri
8. İnsan İnkişafı indeksinin iqtisadi mahiyyəti
9. İnsan inkişafı indeksinin ölçülməsi
10. İnsan inkişafina dair əlavə indekslər
11. İnsan inkisafı indeksi konsepsiyasının yaranmasi
12. İnsan inkisafı indeksinə görə ölkələrin reytinqi
13. Davamlı inkişafı səciyyələndirən amillər
14. Davamli inkişaf haqqinda umumi anlayış
15. Davamlı insan İnkişafı
16. Davamlı inkişafın indikatorları
17. Davamlı insan inkişafının qiymətləndirilməsi
18. İqtisadi inkişafın əsas mənbəyi
19. Əmək ehtiyatlarının keyfiyyətnin yüksəldilməsi insan inkişafının idarə edilməsinin əsas istiqaməti kimi
20. İnsan resurslarının idarə edilməsinin formalaşması prosesləri
21. İnsan resurslarının idarə edilməısində aktiv dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri
22. İnsan inkişafının idarə edilməsində investisiyaların rolu
23. İnsan potensialının iqtisadi fəaliyyətdə rolu
24. İnsan kapitalı ilə iqtisadi artımın qarşılıqlı əlaqəsi
25. İnsan kapitalına yönəldilən investisiyaların iqtisadi artıma təsiri
26. İnsan kapitalına investisiyaların əsas istiqamətləri və məqsədləri
27. İnsan kapitalı və təhsilin qarşılıqlı əlaqəsi
28. Azərbaycanda insan kapitalının formalaşmasında təhsilin yeri və xüsusiyyətləri
29. Almaniya və Fransada təhsilin idarə edilməsi istiqamətləri
30. İnsan kapitalının inkişafının maliyyələşdirilməsi məsələləri
31. Ölkədə insan kapitalının səviyyəsinə elm sferasının təsiri
32. Ölkədə insan kapitalının səviyyəsinə səhiyyə sferasının təsiri
33. İnsan inkişafının təbii ətraf mühitdən asıllığı
34. Ətraf mühitin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi
35. Davamlı insan inkişafı baxımından yoxsulluq problemləri
36. Yoxsulluğun qiymәyləndirilməsi
37. Yoxsulluğun ölkələrdə dəyərləndirilməsi

"İnsan inkişafının əsasları" fənninin sillabusu 6004003 – Dövlət və bələdiyyə idarəetməsi ixtisası üzrə təhsil proqramı, tədris planı və işçi proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə" kafedrasının 13 fevral 2026-ci il 06 saylı protokolu ilə təsdiq edilmişdir.

Kafedra müdir v.i.e : **dos.G.T.Əliyeva**

Fənn müəllimi : **b/ m. Ş.Ə.Babazadə**